

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOLIYAVIY XIZMATLAR BOZORIGA TA’SIRI

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ НА РЫНОК ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ

IMPACT OF THE DIGITAL ECONOMY ON THE FINANCIAL SERVICES MARKET

Kurbanov Farrux Uktamovich

Amaliy matematika va intellektual texnologiyalar fakulteti,
Amaliy matematika va kompyuter tahlili kafedrası o‘qituvchisi
ORCID 0009-0009-5602-0768

Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozori rivojlanishiga ta’siri tahlil qilingan. Tadqiqot davomida raqamli iqtisodiyotning nazariy asoslari, moliyaviy xizmatlar bozorini transformatsiya qilishdagi o‘rni hamda O‘zbekistonda elektron to‘lov tizimlari va fintex texnologiyalarining rivojlanish tendensiyalari o‘rganildi. Tahlillar natijasida raqamli texnologiyalar moliyaviy xizmatlarning qulayligi, tezkorligi va ommabopligini oshirishi, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirishi hamda moliyaviy inklyuziya darajasini yaxshilashi aniqlandi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, moliyaviy xizmatlar bozori, fintex, elektron to‘lov tizimlari, mobil bank xizmatlari, moliyaviy inklyuziya,

В данной статье анализируется влияние цифровой экономики на развитие рынка финансовых услуг. В исследовании рассматриваются теоретические основы цифровой экономики, её роль в трансформации рынка финансовых услуг, а также тенденции развития электронных платежных систем и финтех-технологий в Узбекистане. Анализ показывает, что цифровые технологии повышают удобство, скорость и популярность финансовых услуг, снижают транзакционные издержки и улучшают доступность финансовых услуг.

Ключевые слова: цифровая экономика, рынок финансовых услуг, финтех, электронные платежные системы, мобильный банкинг, доступность финансовых услуг.

This article analyzes the impact of the digital economy on the development of the financial services market. The study examines the theoretical foundations of the digital economy, its role in transforming the financial services market, and the development trends of electronic payment systems and fintech technologies in Uzbekistan. The analysis shows that digital technologies increase the convenience, speed, and popularity of financial services, reduce transaction costs, and improve financial inclusion.

Keywords: digital economy, financial services market, fintech, electronic payment systems, mobile banking, financial inclusion.

Jahon iqtisodiyotida raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi iqtisodiy taraqqiyotning yangi modelini shakllantirmoqda. Sun’iy intellekt, blokcheyn, katta ma’lumotlar (Big Data), bulutli texnologiyalar va mobil ilovalar iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga kirib borib, an’anaviy iqtisodiy munosabatlarni tubdan o‘zgartirmoqda. Ayniqsa, moliyaviy xizmatlar bozori raqamli transformatsiyadan eng katta ta’sir ko‘rayotgan tarmoqlardan biri hisoblanadi.

So‘nggi yillarda bank xizmatlari, sug‘urta, investitsiya faoliyati, to‘lov tizimlari va kreditlash jarayonlarida raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi moliyaviy xizmatlar bozorining sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarilishiga xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalar moliyaviy operatsiyalarni tezlashtirish, xarajatlarni kamaytirish, xizmatlar qamrovini kengaytirish hamda aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

O‘zbekistonda ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida elektron hukumat tizimi, elektron tijorat, elektron to‘lovlar va masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda [1]. Natijada mamlakatda bank kartalari soni, elektron to‘lovlar hajmi, mobil ilovalardan foydalanuvchilar soni va fintex kompaniyalari faoliyati sezilarli darajada kengaymoqda.

Mavzuning dolzarbligi raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozori samaradorligiga, moliyaviy inklyuziya darajasiga va iqtisodiy rivojlanishga ta‘sirini ilmiy jihatdan baholash zarurati bilan belgilanadi.

Tadqiqotning maqsadi – raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta‘sirini tahlil qilish va moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

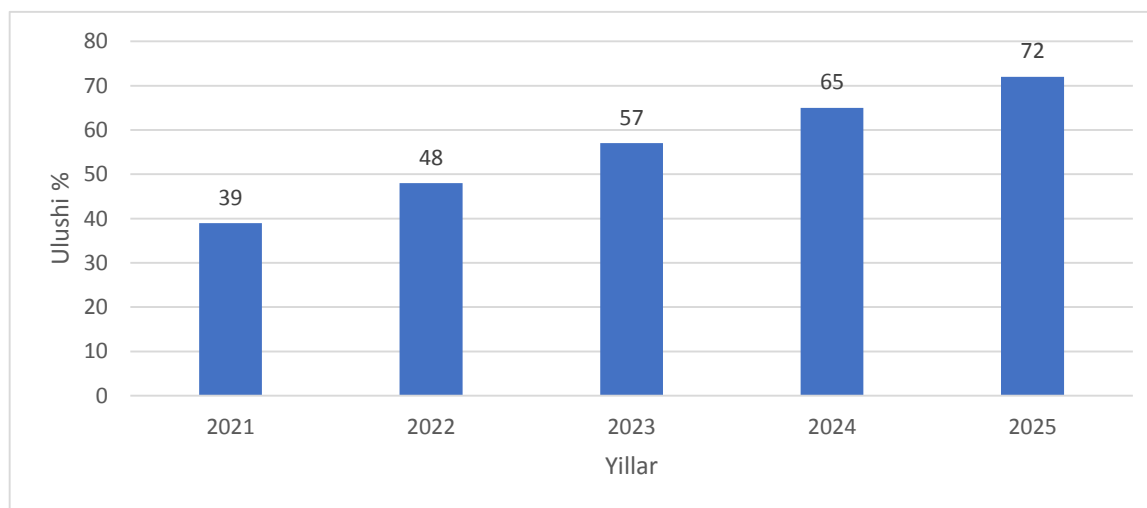
Raqamli iqtisodiyot tushunchasi ilk bor N. Negroponte tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgan bo‘lib, u iqtisodiy jarayonlarning raqamli texnologiyalar asosida amalga oshirilishini ifodalagan. Keyinchalik D. Tapscott raqamli iqtisodiyotni iqtisodiy faoliyatning yangi bosqichi sifatida baholab, uning samaradorlik va innovatsion rivojlanishga ta‘sirini asoslab bergan [2].

K. Schwab to‘rtinchi sanoat inqilobi konsepsiyasida raqamli texnologiyalar moliyaviy xizmatlar bozorida yangi biznes modellari va xizmatlar paydo bo‘lishiga sabab bo‘layotganligini ta‘kidlaydi [3]. Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg‘armasi tadqiqotlarida esa fintex texnologiyalari moliyaviy inklyuziyani oshirishning muhim vositasi sifatida e‘tirof etiladi.

Mahalliy iqtisodchi olimlarning tadqiqotlarida ham raqamli to‘lov tizimlari va mobil bank xizmatlarining pul aylanish tezligini oshirishi, iqtisodiy faollikni rag‘batlantirishi hamda bank xizmatlarining ommabopligini kuchaytirishi qayd etilgan.

Tadqiqotda iqtisodiy-statistik tahlil, taqqoslash, guruhlash, dinamik qatorlar tahlili va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Statistika agentligi, Osiyo taraqqiyot banki hamda xalqaro tashkilotlarning ochiq ma‘lumotlari tashkil etdi.

Raqamli iqtisodiyot moliyaviy xizmatlar bozorida xizmat ko‘rsatishning yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda. Xususan, mobil bank xizmatlari, elektron hamyonlar, QR-kodli to‘lovlar, internet-banking va fintex platformalari an‘anaviy moliyaviy xizmatlarga nisbatan tezkor va qulay xizmat ko‘rsatish imkonini bermoqda.

1-rasm. O‘zbekistonda raqamli to‘lovlardan foydalanuvchilar ulushi dinamikasi [4]

1-rasm ma‘lumotlari tahlili shuni ko‘rsatadiki, mamlakatda raqamli to‘lovlardan foydalanuvchilar soni yildan-yilga ortib bormoqda. 2021 yilda ushbu ko‘rsatkich 39 foizni tashkil etgan bo‘lsa, 2025 yilga kelib 72 foizga yetgan. Bu esa aholining raqamli moliyaviy xizmatlarga bo‘lgan ishonchi va talabining ortib borayotganligini anglatadi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi natijasida moliyaviy xizmatlar bozori subyektlari o‘rtasidagi raqobat ham kuchaymoqda. Ayniqsa, fintex kompaniyalari bank xizmatlari bozorida yangi

mahsulot va xizmatlarni taklif etib, mijozlarga qulay sharoit yaratmoqda. Bu esa xizmatlar sifati va samaradorligining oshishiga olib kelmoqda.

2-jadval

O‘zbekistonda raqamli to‘lov usullarining tarkibi (2025 yil) [5]

To‘lov turi	Ulushi (%)
POS-terminal orqali karta to‘lovlari	60
QR-kod asosidagi to‘lovlar	39
Mobil hamyon va P2P o‘tkazmalar	16

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, POS-terminal orqali amalga oshiriladigan to‘lovlar eng katta ulushni tashkil etmoqda. Shu bilan birga, QR-kod va mobil ilovalar orqali to‘lovlarning ulushi ham tez sur‘atlarda o‘sib bormoqda. Bu holat raqamli moliyaviy xizmatlarning aholining kundalik hayotiga tobora chuqur kirib borayotganligini ko‘rsatadi.

Raqamli iqtisodiyotning yana bir muhim natijasi moliyaviy inklyuziyaning oshishi bilan bog‘liq. Masofaviy bank xizmatlari tufayli olis hududlarda yashovchi aholi ham bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Natijada moliyaviy xizmatlar qamrovi kengayib, iqtisodiy faollikning oshishiga zamin yaratilmoqda.

Biroq moliyaviy xizmatlar bozorini raqamlashtirish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, kiberxavfsizlik tahdidlari, internet infratuzilmasining ayrim hududlarda yetarli darajada rivojlanmaganligi, aholi raqamli savodxonligining pastligi va shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish bilan bog‘liq masalalar dolzarb bo‘lib qolmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron to‘lov tizimlarining rivojlanishi moliyaviy inklyuziya darajasini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Moliyaviy inklyuziya deganda aholining barcha qatlamlari uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish tushuniladi. An‘anaviy bank xizmatlari asosan yirik shaharlarda rivojlangan bo‘lsa, elektron to‘lov tizimlari va mobil bank xizmatlari geografik cheklavlarni bartaraf etib, olis hududlarda yashovchi aholini ham moliyaviy xizmatlar bilan qamrab olish imkonini yaratmoqda.

Bugungi kunda mobil ilovalar orqali bank hisobvaraqlarini boshqarish, pul o‘tkazmalarini amalga oshirish, kommunal xizmatlar uchun to‘lovlarni to‘lash hamda kredit va omonat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlari kengayib bormoqda. Natijada bank filiallariga tashrif buyurish zarurati kamayib, moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish xarajatlari qisqarmoqda. Bu esa aholining vaqt va mablag‘larini tejash bilan birga moliyaviy xizmatlardan foydalanish faolligini oshirmoqda.

Elektron to‘lov tizimlari iqtisodiyotda naqd pul aylanmasini qisqartirish orqali iqtisodiy samaradorlikni ham oshirmoqda. Naqd pulsiz hisob-kitoblar moliyaviy operatsiyalarning shaffofligini ta‘minlab, yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirishga xizmat qiladi [6]. Shuningdek, barcha tranzaksiyalarning elektron tarzda qayd etilishi soliq ma‘murchiligini takomillashtirish, byudjet daromadlarini oshirish va moliyaviy nazorat samaradorligini kuchaytirish imkonini beradi.

So‘nggi yillarda mamlakatda QR-kod asosidagi to‘lovlar, NFC texnologiyasi va mobil hamyonlardan foydalanish hajmining ortishi elektron to‘lov tizimlarining yangi bosqichga o‘tayotganligini ko‘rsatmoqda [7]. Xususan, kontaktsiz to‘lov texnologiyalarining keng joriy etilishi savdo va xizmat ko‘rsatish sohalarida xizmat tezligini oshirib, mijozlar uchun qo‘shimcha qulayliklar yaratmoqda. Bu esa elektron tijorat bozorining rivojlanishiga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Shu bilan birga, elektron to‘lov tizimlarining rivojlanishi ayrim muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Jumladan, kiberxavfsizlik tahdidlari, shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish masalalari, internet infratuzilmasining ayrim hududlarda yetarli darajada rivojlanmaganligi hamda aholining raqamli savodxonlik darajasi bilan bog‘liq muammolar mavjud. Mazkur muammolarni bartaraf etish elektron to‘lov tizimlarining barqaror rivojlanishini ta‘minlash va raqamli iqtisodiyotning imkoniyatlaridan to‘liq foydalanish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, raqamli iqtisodiyot moliyaviy xizmatlar bozorining rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Elektron to‘lov tizimlari, mobil bank xizmatlari va fintex

texnologiyalarining rivojlanishi moliyaviy xizmatlarning qulayligi, tezkorligi va sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

O‘zbekistonda raqamli to‘lovlardan foydalanuvchilar ulushining 2021–2025 yillarda 39 foizdan 72 foizgacha oshgani raqamli moliya xizmatlariga talabning ortib borayotganligini ko‘rsatadi. Bu esa moliyaviy xizmatlar bozorining yanada rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratmoqda.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

1. Fintex kompaniyalarini qo‘llab-quvvatlash va innovatsion moliyaviy xizmatlarni rag‘batlantirish.

2. Qishloq hududlarida internet va telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish.

3. Kiberxavfsizlik tizimlarini takomillashtirish va ma’lumotlar himoyasini kuchaytirish.

4. Aholining raqamli va moliyaviy savodxonligini oshirish bo‘yicha maxsus dasturlarni amalga oshirish.

5. Sun‘iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarini moliyaviy xizmatlar tizimiga keng joriy etish.

Ushbu takliflarning amalga oshirilishi O‘zbekistonda moliyaviy xizmatlar bozorining raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy inklyuziyani kengaytirish hamda raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Negroponte N. Being Digital. New York: Vintage Books, 1995.
2. Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. New York: McGraw-Hill, 2014.
3. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2016.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O‘zbekiston – 2030" strategiyasiga oid farmon va qarorlari.
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. To‘lov tizimlari statistikasi, 2025.
6. World Bank. Digital Financial Services Report. Washington D.C., 2024.
7. Asian Development Bank. Digital Economy and Financial Inclusion in Central Asia. Manila, 2024.
8. United Nations Development Programme. Digital Economy of Uzbekistan. Tashkent, 2025.